

Türkçeye “Fransız Kalmak” Üzerine Bir İnceleme

Mesut BULUT (*)

Salih ORHAN (**)

A. Kadir KIRBAŞ (***)

Özet: Bu çalışmada, dil, dilin toplum ve birey yaşamındaki yeri ve önemi, dil ve kültür arasındaki ilişki başta olmak üzere Türkçemizin en önemli problemlerinden olan yabancı sözcük istilası, dilde yabancılaşma ve dilin yanlış kullanımı sonucu oluşan bazı problemler üzerinde durulmuş, bu problemlerin tarihî süreç içerisindeki seyri ele alınmış, geçmişten günümüze dilin yanlış kullanımı örneklendirilmiş, bunların etkisinin Türkçemizde en az seviyeye indirilmesi için yapılması gereken birtakım çalışmalar hakkında öneriler sunulmaya çalışılmış, bu konuda Türkçe ve Türk dili ve edebiyatı öğretmenlerine tavsiyelerde bulunarak, derslerde yapılabilecek çalışmalar hakkında önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Dil, Türkçe, Dilde Yabancılaşma, Yabancı Sözcükler.

A Study on Becoming “French to (Unaware of) Turkish

Abstract: In this study we focused on the place and importance of the language in the lives of the society and individual, and on the relation between the language and culture; we analysed some of the most important problems of Turkish: invasion of foreign words, alienation in the language and misuse of the language; we discussed the evolution of those problems in the historical process; we illustrated misuse of the language from the past until today; we tried to pose some offers about the studies needed to minimize the affect of these problems to our language; we offered some advises to the teachers of Turkish language and literature in this regard, proposing some works they could do in their classes.

Keywords: Language, Turkish, Alienation in the Language, Foreign Words.

*) Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi, Doktora Öğrencisi (e-posta: mesutbulut_77@yahoo.com)

***) Dr., Ilıca Yavuz Selim Anadolu Öğretmen Lisesi Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni (e-posta: salihorhan2009@hotmail.com)

****) Yrd. Doç. Dr., Gümüşhane Üniversitesi Türk Dili Bölümü Öğretim Üyesi (e-posta: kadir_smk@hotmail.com)

Giriş

İnsanoğlu, dünyaya geldiği andan itibaren biyolojik ve zihinsel gelişimi çerçevesinde çevresiyle iletişime geçecek yetkinliğe kavuşarak, duygularını, düşüncelerini ve inançlarını başkaları ile paylaşır. Bu durum dil ile gerçekleşir. “Dil, kişiler arası iletişimi sağlayan bir araç olmanın yanında kültürün temelini oluşturan yapı taşıdır. Seslerden örülmüş, doğal bir araç; yaşayan ve gelişen canlı bir varlık; duygu, düşünce ve isteklerimizi birbirimize anlatmamızda vasıta görevini üstlenen dil, aynı zamanda sosyal ilişkilerimize yön veren dinamik bir yapıdır. Milleti birleştiren, koruyan ve onun ortak malı olan sosyal bir kurumdur.”(Ergin, 1977). Dil, diğer insanlarla bütün ilişkilerimizde bize aracılık eder, sosyal ilişkilerimizi düzenler, bir araç olarak hayatımızın her aşamasında varlığını hissettirir. Evde, okulda, sokakta, çarşıda, iş yerinde ve her yerde onunla beraber yaşarız. Bir milletin dili, tarih boyunca geçmişten günümüze akıp gelen, düşünce, kültür, örf, adet ve yaşam deneyimlerinin sözcüklere yansımalarıyla oluşur ve gelişir. Bu yüzden dil insanlardan ayrı düşünülemez, karmaşık yapısı insandan kaynaklanmaktadır; çünkü her insan karmaşık, keşfedilmeyi bekleyen ayrı bir dünyadır. Bu anlamda dil ile ilgili birçok araştırma yapılmış ve tanımlamalar getirilmiştir. Bazı dil bilimcilerin yapmış olduğu tanımlamalar şunlardır:

“Dil, insanların meramlarını anlatmak için kullandıkları işaretler sistemidir.”(Banguoğlu, 1990)

“İnsan iletişiminin en temel anlamıdır.” (Hartmann&Stork, 1972)

“Dil, belli bir amaca uygun anlatım araçlarının oluşturduğu bir dizgedir.” (Rıfat, 1983: 19)

“Ferdinand de Saussure göre dil, ses, sözcük ve dilbilgisi dizgelerinden oluşan karmaşık bir yapı, bir kurallar bütünüdür.”(Aksan, 1987: 52)

“Dil, sadece bir iletişim (bildirişim=haberleşme) aracı değil; aynı zamanda bildirişime konu olan düşüncenin üretilmesinde de en önemli araçtır.” (Börekçi, 2009: 2)

“Dil, bir anda düşünemeyeceğimiz kadar çok yönlü, değişik açılardan bakınca, başka başka nitelikleri beliren, kimi sınırlarını bugün de çözemediğimiz büyüklü bir varlıktır.” (Aksan, 1979: s.11).

“Çocuğun konuşmaya başladığı sırada annesinden, aile çevresinden öğrendiği ana dili, kuşaktan kuşağa aktarılan, ulusun kültürüyle sıkı sıkıya ilişkili bir bildirişim dizgesidir.” (Aksan, 1979: s.51).

Ünlü dil bilimci Noam Chomsky, dili : “Bir dil, her biri sonlu uzunlukta ve sonlu bir üyeler kümesinde oluşturulan (sonlu ya da sonsuz) cümleler kümesidir.”(Chomsky, 1957) şeklinde tanımlamaktadır.

Bir başka dil bilimci Saussure ise, “Dil bir kâğıda da benzetilebilir: Düşünce kâğıdın ön yüzü, ses ise arka yüzüdür. Kâğıdın ön yüzünü kestiniz mi, ister istemez arka yüzünü de kesmiş olursunuz. Dilde de durum aynı: Ne ses düşünceden ayrılabilir, ne de düşünce sestenden.” (Saussure, 1980: 105) şeklinde tanımlamalar getirmektedir.

Göğüş (1993, 10)’da ise ana dile ait şu değerlendirmede bulunur: “İnsan yaşamında ana dili önemli bir yer tutar; çünkü insan, hayatı boyunca bu dille konuşur, yazar, bilgi alır, duygu ve görüşlerini yazar. Eğitimi süresi boyunca da bu dille öğrenir, öğrendiklerini de bu dille anlatır.”

Bu tanımlamalardan ve değerlendirmelerden anlaşılacağı üzere dil-düşünce-iletişim ve kültür kavramları zincirin birer halkaları gibi birbirinden ayrılmaz bütündür. Şüphesiz dil canlı bir olgudur, bir dilin canlı olması sürekli bir değişim içerisinde olduğunu gösterir. Bir dili konuşan toplumun zaman içerisinde yaşadığı kültürel değişimler ve çeşitli etkileşimler sonucu dil yapısının gramer olarak farklılaşması dilin sürekli olarak kendini yenilemesinden kaynaklanır.

1. Dil -Kültür ve İletişim

İletişim, bir bütün olarak insan hayatını kapsayan ve insanların birbirleriyle ilişki kurmasında, düşüncelerin dil aracılığıyla, yani ortak bir kodla karşılıklı olarak aktarılması faaliyetidir.

“Ziya Gökalp, dili kültürün temel unsuru sayar. O, bu görüşünde haklıdır. Zira dil, duygu ve düşüncenin adeta kalıbıdır. Bir milletin bütün duygu ve düşünce hazinesi, dil kabına veya kalıbına dökülür ve bu dil kabı ile yerden yere, nesilden nesle aktarılır. Yazı, dilin sesini kaydeden bir vasıta olarak, dilin bir parçasıdır. Fakat kültür, söz ile de bir millet arasına yayılır.” (Kaplan,1998:139)

“Her millet dilini ve kültürünü yüz yıllar boyunca yoğurur. Bu esnada bir nehir gibi, içinden geçtiği her topraktan bazı unsurları, alır. Her medeni milletin konuşma ve yazı dili, karşılaştığı medeniyetlerden alınma kelime ve deyimlerle doludur. Bu bakımdan her milletin dili, o milletin çağlar boyunca yaşadığı tarihin adeta özetidir. Dile bu gözle bakılırsa mana kazanır...”

Dil ile tarih ve kültür arasındaki münasebeti bilen bir kimse, dili tek başına almaz. Zira dilde her kelimenin yazılış, ses, şekil ve manasını tayin eden, tarih ve kültürdür. Yunus Emre’nin şiirlerinin dilini, yazıldığı devir ve çevreden ayrı ele alamazsınız. Zira o ağacın kökleri gelenek ile beraber, yetiştiği topraklara sınımsız bağlıdır. Bu da gösterir ki filolog sadece dilci değil, geniş kültürlü, kafası dil gibi hayatın bütün imkânlarına açık bir insan olmalıdır.

Kültür eserleri, dilin belli bir yer ve anda donmuş şekilleridir. Bu bakımdan onların abidelerden farkları yoktur. Kütüphaneler dil abidelerini toplayan müzelerdir. Dil, bir kitap olduğuna göre onlara ‘duygu, düşünce, hayal müzeleri demek gerekir. Biz eskiden yaşamış insanların hayat tecrübelerini, inanç ve değerlerini eserlerden öğreniriz. Aslında dili hem şekil, hem muhtevasıyla inceleyen filolojinin gayesi, insan kültürünü tanımadır. Fakat bu görüşe ancak dil ile kültür arasındaki bağlantıyı görenler ulaşabilir.” (Kaplan, 1998)

Dil, yukarıda belirtilen kültür taşıyıcılığı özelliğinin yanı sıra, insanın geçmişten günümüze düşünce üretme ve bu düşünceler vasıtasıyla kendisini ifade etmesinde ve diğer bütün canlılardan ayrılmasında da önemli bir unsurdur.

“İnsanın insan olmasını sağlayan ve onu diğer tüm canlılardan ayıran temel özelliklerin başında düşünebilme ve konuşabilme yetileri gelir. Bu özellikleri sayesinde insan diğer canlılara ve doğaya hükmedebilmiştir. Belirli bir düzen içinde düşünebilme ve bu düşünceleri diğerleriyle paylaşma arzusu, dil denilen soyut iletişim düzeneği ile olabilmektedir. Dil her toplumun iletişim aracıdır. Bu iletişim aracını kullanmak ve ondan yararlanmak teknolojik ya da bilimsel olarak gelişmiş olmaya ya da ilkelliğe bağlı değildir. En ilkel koşullarda yaşayan toplumun bir dili olduğu gibi, bilgi çağını yaşayan bir toplumun da bir dili vardır. Bugüne kadar sözlü dilin kullanılmadığı bir topluma rastlanılmamıştır. Ancak yazılı dili olmayan toplumlar vardır. Yazılı bir dili olmadan da toplumlar iletişim kurabilmekte ve bir grup olarak yaşayabilmektedir.”(Günay, 2004: 9)

Kültür, milletlerin fertleri arasında sosyal akrabalık bağını oluşturan maddi ve manevi ortak değerler bütünüdür, toplum hayatının yansımasıdır. Dil ise, toplumun en önemli kurumlarından birisi, insan duyu ve düşüncesinin ifade ediliş şeklidir. Bu anlamda dil, bilim, edebiyat, felsefe ve güzel sanatların temel yapı taşı, aynı zaman da bir kültürün nesilden nesile taşıyıcısı durumundadır. Dil, kültürü aktarmakla kalmaz; aynı zamanda insanların düşüncesinin sözcüsü görevini de üstlenir. Dil ve kültür kavramları birbirlerinden soyutlanamaz. Çünkü, bir toplumu değiştirmek, ona yeni bir yaşama düzeni getirmek, geniş biçimde o toplumun diline bağlıdır. Her düşünce, insanların kendi ana dillerinde kendilerini ifade etmeleriyle gerçekleşmektedir. Bu da ancak dil ile sağlanabilmektedir. İletişim kavramları içerisinde en doğru olan dildir. Bir ulusun benliğini biçimlendirir, duyu ve düşünce dünyasına yön verir. Her birey dünyaya gözünü açtığı andan itibaren dilinden ve kültüründen etkilenmeye başlar, bu anlamda dil ve kültür sayesinde bireylerin kişilikleri şekillenir. Bireyler, hangi medeniyet içerisinde yer alırsa o medeniyetin kültür özellikleri onun diline girecektir. Bu yüzden milletlere canlılık kazandıran ve milletlerin gelişmesini sağlayan unsurlar, tarihten gelen kültürel zenginliklerdir. Bir milletin dilinin zenginliği onun kültürünün de zengin olduğunun en büyük delilidir. Bir toplumda konuşulan ana dil o toplumun ulusal özelliklerini ihtiva eder ve bundan dolayıdır ki aynı dili konuşan bireyler birbirleriyle aynı duyuş özelliklerini paylaşırlar. Tarihsel ve kültürel bir dokunun ortak şemsiyesi altında birlikte yaşama bilinci ile birlik ve beraberliklerini korumuş olurlar. Dolayısıyla toplumsal var oluş ile dil arasında çok sıkı bir ilişki vardır. Milletlerin dillerinin gelişmesi, düşüncelerin gelişmesi kültürün doğal uzantısıdır. Kültür ve kültürün tüm öğeleri en ayrıntılı noktasına kadar dilin izini taşır.

Dil ve kültür ilişkisi ile ilgili olarak bazı araştırmacılar tarafından şu tespitler yapılmıştır:

Ulu Önder Mustafa Kemal Atatürk, dil-kültür ilişkisi ile ilgili olarak “Türk dili, zengin, geniş bir dildir; her kavramı ifadeye kâbiliyeti vardır. Yalnız, onun bütün varlıklarını aramak, bulmak, toplamak, onlar üzerinde işlemek lâzımdır. [...] Türk milletini ve Türk dilini medeniyet tarihinin ve kültür dillerinin dışında görmeyen ne yaman bir yanlış olduğunu bütün dünyaya göstereceğiz.” demiştir. (Korkmaz, 1991: 369).

“Bir ulusun yaşayış biçimi, inançları, gelenekleri, dünya görüşü, çeşitli nitelikleri ve hatta tarih boyunca bu toplumda meydana gelen çeşitli olaylar üzerinde hiçbir bilgimiz

olmasa, yalnızca dilbilim incelemeleriyle, bu dilin söz varlığının, söz hazinesinin derinliğine inerek bütün bu konularda çok değerli bilgiler ve güvenilir ipuçları edinebiliriz. Aynı biçimde bir an için tek başına dili ele alarak, belli bir dilin, belli bir dönemdeki bir metnini, yalnızca yabancı öğeler, yabancı etkiler açısından inceleyerek dili konuşan toplumun o süre içinde hangi kültür hareketlerine sahne olduğunu, hangi dış etkiler altında kaldığını saptayabiliriz.” (Aksan,1995: 65)

“Kültür, insan toplumunun, biyolojik olarak değil de, sosyal olarak kuşaktan kuşağa aktardığı maddi ve maddi olmayan ürünler bütünü, sembolik ve öğrenilmiş ürünler ya da özellikler toplamıdır.” (Cevizci, 2000: 586).

“Dil açısından bakınca, hiçbir kültür dilsiz var olamaz. Dil: kültür yapısını bir arada tutan çimentodur; ya da, tek yanlı izlenimleri gidermek amacıyla başka benzetmelere başvurduğumuzda, dil: kültür alanının her yanını aydınlatan güneştir; dil: kültür kilimini dokuyan ipliktir; dil: tüm kültür anıtlarının yansıdığı akarsudur” (Uygur, 2006: 19)

Bu tespitlerden anlaşılacağı gibi dil, bir toplumun en önemli kültür varlığıdır; toplumu farklı bir millet hâline getiren birinci unsurdur. Dil ile millî kültür varlıklarını birbirlerine bağımlı ve birlikte devam ettirir. Milleti oluşturan bireyler arasında birleştirici ve bütünleştirici bir rol üstlenen dil, aynı zamanda ortak millî şuurun ortaya çıkmasını, millî birliği ve beraberliği de sağlar.

Dil, bireysel anlamda bireyin kişilik sahibi olabilmesinin, düşünebilmesinin, kendisini ifade edebilmesinin en önemli parçasıdır. İnsan, dili ile düşünür, dili ile kendisini ifade eder. Bu yüzden sanatta ve edebiyatta güzel eserler ortaya koyabilmenin temel yolu dili güzel kullanabilmektir. Dilin gelişmesi düşünceye, düşüncenin gelişmesi de dile bağlıdır. Bundan dolaydır ki birbirinden farklı medeniyetlerin meydana getirilmesini sağlayan düşünce, gelişmesini dile borçludur. Medeniyet oluşturabilmenin en önemli göstergelerinden birisi de dilinin zenginliğidir. Dili zengin olmayan milletler tarih boyunca medeniyet kuramamışlardır. Yüce Türk milleti, medeniyetler kurmuş dünya üzerindeki en eski ve en soylu milletlerden biridir. Türkçemiz, çok köklü ve zengin bir dildir.

2. Dilde Yabancılaşma

Tarihte yeni bir medeniyet kurmak için çabalayan milletlerin, diğer medeniyetlerle ilişki içerisine girmesi kaçınılmazdır. Türk milleti de geçmişten günümüze çeşitli medeniyetlerle tarihi ve coğrafi değişimlere bağlı olarak ilişki içerisine girmiştir. Çünkü, Anadolu yerleşim yeri itibarıyla medeniyetlerin ortak noktasıdır. Bu yüzden Yunancadan Latinceye, Latinceye Batı dillerine, Batı dillerinden Türkçeye birçok sözcük geçmiştir. Gelişmekte olan millî dillerde bu etkilenme oranı dilin tabii gelişimine paralel olarak ortaya çıkıp devam ederse yadırganacak bir durum değildir, aksine dilin gelişimine katkıdır. Fakat, dili neredeyse istila edecek derecede hemen hemen her alanda etkisini hissettirirse; millî dil olma iddiasındaki dil yavaş yavaş millî olma vasfını kaybetmeye mahkumdur. Türk milleti geçmişten günümüze çeşitli medeniyetlerle ilişki içerisine girmiştir, doğal olarak bu medeniyetlerden etkileşim söz konusudur. Orhun Abidelerinden de anlaşılacağı

üzere bu etkileşim İslamiyet öncesi dönemde özellikle milli alfabe kullanımı, milli kültür ve edebiyattaki millilik gibi gelişmeler Türkçenin yabancı dillerin etkisinden uzak kalmasında etkili olmuştur. Türk milletinin İslam dinini kabulüyle başlayan süreçte Türkçe, başta en fazla Arapça olmak üzere, Farsçadan da çok sayıda sözcük almıştır. Dünyada saf dilin neredeyse imkânsız olduğu düşünüldüğünde, tüm dillerin bir şekilde birbirinden etkilendiklerini söylemek mümkündür. Dünyanın en zengin dillerinden biri olarak kabul edilen İngilizcenin neredeyse dörtte üçü başka dillerden kelimelerden meydana gelmiştir. Türkçe, zengin bir coğrafi alanda asırlar boyunca büyük devletler kurmuş olan Türk milletinin başka milletlerle münasebeti sonucunda bu dillerden çeşitli boyutlarda etkilenmiştir. Bu etkileşim dönemsel olarak farklı şekillerde ortaya çıkmıştır. Bu etkileşim neticesinde çeşitli dillerden sözcükler alınması, tümüyle dilimizin gelişimine zarar vereceği anlamına gelmez, aksine dilimizi zenginleştirebilir; bu açıdan yaklaşmak doğru olacaktır; ancak, o sözcüklere rengimizi, sesimizi, kokumuzu vermiş olmamız önemlidir. Bu unsurlarla bütünleşmiş sözcük Türkçeleşmiştir, Türkçedir. Aksi takdirde Nihad Sami Banarlı'nın "Türkçenin Sırları" adlı kitabında belirttiği gibi "Her dilde mutlaka millî olması gereken iki unsur vardır. Biri, o dilin sesi, diğeri mimarisidir. Milletler, hem kendi kelimelerini, hem başka dillerden aldıklarını, kendi dillerinin musikisine uydurarak kullanırlar. Böyle millî bir dil musikisi içinde kullanılan kelimeler kökleri ister yerli, ister yabancı olsun, mutlaka millî kelimelerdir." (Tercüman Gazetesi Yayınları, 1980: 62)

Dil zenginliği, düşünce ve his dünyasında da zenginlik doğurur. Ancak, bilimsel ve teknik alanlar başta olmak üzere birçok alanda dil emperyalizmine izin vermemek gerekir. Çünkü, yabancı dillerden ihtiyaç duyduğumuz sözcükler dışında sözcük almanın gramer yapısının bozulmasına neden olabileceği, dilin kendi doğal yapısındaki gelişime arzusunu durdurup onun yozlaşmasına, hatta yoksullaşmasına sebep olabileceği unutulmamalıdır. Çünkü, dilin yozlaşması, onun kirlenmesi demektir. Kirlenmiş bir dil ile sağlıklı bir iletişim kurulamaz, sağlıklı bir nesil yetiştirilemez. Türk dünyası, ilk çağdan bugüne diline sahip çıkmıştır. Dünyanın en eski dillerinden biri olan Türkçe, yüzyılların birikimini, yaşanmışlıklarını, kültürünü içinde taşıyan geniş ve zengin bir dildir. Türkçe, Orta Asya'daki ana yurdundan dünyanın dört bir yanına dağılan, sayısız büyük devletler kuran, tarihin gidişine defalarca yön veren Türk ulusunun konuştuğu dildir, edebiyatımızın temelidir.

Türkçede, özellikle İslam'ın kabulü ile başlayan Arapça ve Farsça etkisi Osmanlının son dönemine kadar varlığını hissettirmiştir. Saray ve çevresinde edebî dil olarak Arapça ve Farsça ağırlıklı bir dil kullanılmakla beraber, halk arasında Türkçe, temel söz varlığını ve gramer yapısını korumuştur. Böylece karma diyebileceğimiz bir dil ortaya çıkmıştır, bu karma dil Osmanlıcadır. Karma bir dil içinde olmakla birlikte Türkçe gelişimini sürdürmüştür. Tanzimat Dönemi ile birlikte Batı kaynaklı edebi akımlar ve kültürel anlamda oluşan etkileşim neticesinde özellikle Fransızcadan çok sayıda sözcük benimsenmiş, bir kısım Arapça ve Farsça sözcüklerin yerine Fransızca sözcüklerle karşılıklar bulunmaya çalışılmıştır. Bununla da yetinilmeyerek Arapça sözcükler üretilmeye devam edilmiştir. Böylece batı dillerinden etkilenmek suretiyle edebiyatımız şekillenmeye başlamıştır.

II. Meşrutiyet sonrası 1908-1922 yılları arasında edebiyatımızda Ziya Gökalp, Ömer Seyfettin ve Ali Canip Yöntem, kendilerinden önceki edebiyat çalışmalarını önce Doğu’ya, ardından Batı’ya yönelişinden dolayı millî olmadığını belirterek Genç Kalemler Dergisi’nde yayımladıkları *Yeni Lisan* adlı makalede edebiyatımızın temsilcilerini taklitçilikle suçlamış ve millî bir dil anlayışının benimsenmediği, millî değerlerden uzak olduğunu belirtmişlerdir. Millî edebiyatın gerekliliğinden hareketle millî edebiyat akımı ortaya çıkmıştır. Ömer Seyfettin, edebiyatımıza dair o dönemdeki memnuniyetsizliklerini şöyle dile getirmiştir:

“1.Şarka Doğru: İran’a

2.Garba Doğru: Fransa’ya

Vaktiyle Şarka Doğru, İran’a gidenleri bugün garba gidenlere benzetebiliriz. Onlar sözde Türkçe yazdıkları divanların yanına şöhret ve iktidarlarını takviye için bir de Farisi divan yapmasını ihmal etmezlermiş. Şimdiki gençlerin Fransızca manzumeler ve piyesler tertip edip iftihar etmeleri gibi...” (Argunşah, 2001: M.1,103.)

Kendilerini Yeni Lisancılar diye adlandıran Ziya Gökalp, Ömer Seyfettin ve Ali Canip Yöntem öncülüğünde oluşan Milli edebiyat akımı, millî bir dil anlayışının gerekliliğini vurgulamıştır. Mevcut edebiyatın İslam’ın kabulüyle hem sözcük hem de bu dillerin kurallarının alınmasının yanlışlığı belirtilmiş, bu durumdan Türkçenin kurtarılması gerektiği dile getirilmiştir. Milliyetçi duyguların etkisiyle oluşmuş olan bu edebiyat akımı, yabancı unsurlardan arındırılmış, ortak duyuş ve düşünüş ile milletin değerlerinin yansıtıldığı ve benimsendiği bir Türkçe - edebiyat anlayışı oluşturma gayreti vardır. Millî Edebiyatın oluşturulabilmesi de millî bir dille mümkün olabilecektir. “Genç Kalemler hareketinin edebiyat konusundaki dilekleri de gene Ömer Seyfettin’in kaleminden çıkmıştır. Aslında yazarın öncelikle dilden hareket etmesi tesadüfî değildir. Edebiyatın temel malzemesinin dil olduğunu iyi bilen Ömer Seyfettin, Millî Edebiyatın yaratılmasında elbette öncelikle millî bir dilin sağlanması anlayışından yola çıkacaktır.” (Parlatır 1985: 101)

O halde atılması gereken ilk adımlardan biri de dilin sadeleştirilmesi ve dolayısıyla dilde millîliği engelleyen unsurların dilden tasfiye edilmesi gerekmektedir. “Ona göre millî bir edebiyat ancak millî bir dille kurulabilir. Millî bir dile sahip olmak için dilimizi hastalıklı hâlden kurtarmak şarttır. Bunun için de dilimizdeki hastalığın asıl sebebi olan eski lisanı terk etmek gerekir. Eski lisan Arapça -Farsça kurallarla dolu olan dildir. Öyleyse millî bir edebiyat vücuda getirmek adına yapılması gerekenlerden biri dilimizi Arapça- Farsça kurallardan temizlemektir.” (Bozdoğan, 2007: 259)

Dilin sadeleşmesi için Yeni Lisancılar şunların yapılması gerektiğini dile getirirler:

1. Arapça ve Farsça sözcüklerin yazım kuralları olduğu gibi korunmalı; Türkçe sözcüklerin imlasında ise şimdilik “imla harfleri” kullanılmalı ve bu konunun kesin çözümü zamana bırakılmalıdır.

2. Farsça sözcükleri, Arapça mastarları Türkçedeki anlamları dikkate alınarak isim veya sıfat kabul edilmelidir

3. Türkçe cem edatlarından başka kesinlikle yabancı cem edatları kullanılmayacaktır.

4. Diğer Arapça ve Farsça edatlar atılmalıdır.

5. Arapça ve Farsça kurallarla yapılan bütün tamlamalar terk edilecektir.

6. Arapça ve Farsça nispet anlamını taşıyan sözcüklere sıfat denilmesi gerekir.

7. “Yeni Lisan”ın herkes tarafından benimsenmesi ve kullanımının yaygınlaşması için bu lisanla makaleler yazılmalı, şiirler, hikâyeler yazılmalı ve çeviriler yapılmalıdır.

Bütün bunları gerçekleştirecek olanlar, geçmiştekiler değil, yeni nesil olacaktır.

Cumhuriyet dönemine kadar geçen sürede Türkçede *yabancılaşma hareketi* hız kesmeden devam etmiştir.

Cumhuriyet dönemine gelindiğinde *Atatürk*, dilin önemini şu cümlelerle ortaya koymuştur:

“Türk milletinin dili Türkçedir. Türk dili dünyada en güzel, en zengin ve en kolay alabileceği bir dildir. Onun için her Türk, dilini çok sever ve onu yükseltmek için çalışır. Bir de Türk dili, Türk milleti için kutsal bir hazinedir. Çünkü Türk milleti geçirdiği nihayetsiz felâketler içinde ahlâkının, an’anelerinin, hatıralarının, menfaatlerinin, kısacası bugün kendi milliyetini yapan her şeyin dili sayesinde muhafaza olduğunu görüyor. Türk dili Türk milletinin kalbidir, zihnidir.”

“Türk demek dil demektir. Milliyetin çok bariz vasıflarından birisi dildir. Türk milletindenim diyen insanlar her şeyden evvel ve mutlaka Türkçe konuşmalıdır. Türkçe konuşmayan bir insan Türk harsına, camiasına mensubiyetini iddia ederse buna inanmak doğru olmaz.” (Web: <http://www.tdk.gov.tr/TR/Genel/BelgeGoster.aspx?>).

Atatürk, Türk dilini Türklüğün en önemli unsuru olarak gördüğü için Türk dili üzerinde araştırmalar yapılması, Türk dilinin güncel sorunlarına çözüm bulunması için Türk Dil Kurumunun (Türk Dili Tetkik Cemiyeti) 12 Temmuz 1932’de kurulmasını sağlamıştır. Atatürk, bu çalışmalarla Türk diline ne kadar önem verdiğini ortaya koymuştur.

Ulu Önder Mustafa Kemal Atatürk, ulusal bağımsızlığın, ancak dil bağımsızlığıyla korunup gerçekleşeceğine, bunun için yapılacak ilk işin Türkçeyi yabancı dillerin boyunduruğundan kurtarmak olduğuna inanmıştır. Bu yapılmazsa ulusal duygunun, Türk toplumu içerisinde geliştirip kökleştirmenin mümkün olamayacağını anlamıştır. Çünkü ulusal duygu ile dil arasında sıkı bir ilişki vardır. Atatürk, bu gerçeği şöyle dile getirmiştir.

“Millî duygu ile dil arasındaki bağ çok kuvvetlidir. Dilin millî ve zengin olması, millî duygunun gelişmesinde başlıca etkidir. Türk dili, dillerin en zenginlerindedir; yeter ki bu dil, bilinçle işlensin. Ülkesini, yüksek bağımsızlığını korumasını bilen Türk milleti, dilini de yabancı diller boyunduruğundan kurtarmalıdır.” <http://www.atam.gov.tr/index.php?Page=FikirDusunceler&IcerikNo=50>

Bu kavramların dil deviminin temel dayanak noktalarını oluşturduğu söylenebilir. Dil devriminde amaç; Türkçemizi yabancı dillerin boyunduruğundan kurtarma, işleyip geliş-

tirme, yeterli ve bağımsız bir dil oluşturma çabası olarak sıralanabilir. Bu amaçla 1928 yılında Latin alfabesi kabul edilmiştir. Atatürk’ün desteklemesiyle sadeleşmenin, diğer bir deyişle özleşmenin ilk adımı atılmıştır. Bu şekilde dilde yabancılaşmaya sebep olduğu ileri sürülen Arapça ve Farsçanın Türkçe üzerindeki baskısı iyice ortadan kaldırılmak istenmiştir. Türk Dil Kurumu’nun amacı; Türkçeyi sadeleştirme/özleştirme ulusal benliğine kavuşturma hareketi olarak değerlendirilmiş, dil ile ilgili çalışmaların sistemli hale getirilmesi hedeflenmiştir. Bu kapsamda Atatürk, bakanlar, milletvekilleri, üniversite öğretim üyeleri, öğretmenler, yazarlar, dilseverler, halk temsilcileri gibi birçok temsilcinin katılımı ile toplantılar gerçekleştirilmiştir. Bu toplantılarda Türkçenin nasıl sadeleştirileceği/özleştirileceği ve zenginleştirileceği tartışılmıştır. Bu hedeflerle çalışmalara başlanmıştır. Türkçenin sadeleştirilmesi/özleştirilmesi için yoğun bir çaba gösterilmiş, yurdun her köşesinde söz derleme ocakları kurulmuş, Türkçenin zenginliğini ortaya çıkarma, yabancı sözcüklere Türkçe karşılıklar aramak için derlemeler, taramalar yapılmıştır. Atatürk, dilimizin öz benliğine kavuşmasını arzulamıştır. Bu kapsamda Türkçe sözcükler türetilmesini, Türkçenin zenginleşmesini hedeflemiştir. Ancak, Atatürk’ün ömrü hedeflediği bu çalışmaları tam olarak yapmaya yetmedi. Çünkü, yapılan çalışmalara bakıldığı zaman birtakım yeni Türkçe kökenli sözcükler türetilirken, Batı dillerinden çok sayıda sözcük alındığı görülmüştür. Bu sebeple Türkçede sadeleştirme/özleştirme yapıldığını söylemek güçtür. “...Atatürk, dili yalnız bir iletişim aracı olarak değerlendirmemiş, kültürün oluşturulmasında ve taşınmasındaki önemine uygun olarak değerlendirmiştir. Kültürü de medeniyetten ayırmamış, medeniyetin bir parçası olarak algılamıştır. Ona göre kültür geçmişe dönük, durağan bir birikim değil, sürekli gelişen ve toplumun dünyayı algılayışını etkileyen devingen bir olgudur. Toplumsal gelişme dilsel ve kültürel gelişmeye bağlıdır. Türk milletinin böyle bir kültürel zenginliği vardır. Türkçe özüne döndürülür ve şuurla işlenirse “Türklüğün büyük medeni vasfı ve büyük medeni kabiliyeti, bundan sonraki inkişafı ile atının yüksek medeniyet ufkundan bir güneş gibi doğacaktır.” Bu aynı zamanda Türkiye Cumhuriyeti’nin sonsuza kadar yaşamasının şartı ve Atatürk’ün milletine gösterdiği hedeftir. Günümüzde dil ve kültür politikaları bu doğrultuda oluşturulmalıdır. Türkiye’nin Avrupa Birliğine Türkçesiz girmemesi için Atatürk’ün Türkçeciliği, iyi değerlendirilip örnek alınmalıdır. Bu çerçevede değerlendirilince günümüzün dil politikalarının Atatürk’ün gerisinde kaldığı söylenebilir.” (Börekçi, 2006: 20)

a. Türkçede Yabancı Dil Etkisi

Türkçe tarihî, sosyal ve kültürel birtakım şartların etkisiyle geçmişten günümüze bazı dillerin etkisi altına sokulmuş ve tıkanıklığa uğramıştır. Bu tıkanıklıktan kurtulmak amacıyla bazı tedbirler alınarak Türkçeye müdahale edilmiştir. Özellikle Tanzimat Döneminde şairler, yazarlar aracılığıyla doğrudan doğruya dile müdahale edildiği görülmüştür. Kültürel anlamda yabancı hayranlığı, maalesef dilimizi olumsuz etkilemiştir/etkilemektedir. Türkçemiz ile ilgili geçmişten günümüze yapılan birtakım çalışmalar, çoğu iyi niyetli olmakla birlikte Türkçeye zararlar verilmiştir. Toplum tarafından kabul görmüş, toplumun rengini, sesini, kokusunu verdiği başta atasözleri ve deyimler olmak üzere kültürü-

müzün vazgeçilmez unsurları olan sözcükleri kaldırmak veya etkisiz duruma düşürmeye çalışmak Türkçeye zarar vermiştir/vermektedir. Bu şekilde Arapça ve Farsça etkisinden kurtulalım derken, Batı dillerinden birçok sözcük alınmak suretiyle yine aynı duruma düşülmüştür. Türkçe dil bilgisi kurallarında çeşitli istisnaların olmasında bu durumun etkisi olduğu söylenebilir. Bazı araştırmacıların bu konudaki tespitleri çok büyük önem arz etmektedir. Bu tespitler şunlardır: “Dil İnkılabı ile Türkçede, 1940’lı yıllardan itibaren bir tasfiyecilik hareketi görülür. Zaman zaman Türkçenin tabii gelişmesinin önünü tıkayan bu tasfiyecilik hareketi artık hızını kaybetmiştir. Fakat bugün Türkiye Türkçesi yeni bir tehlike ile karşı karşıyadır. Bu da batı kökenli kelimelerin kullanılmasının gittikçe artmasıdır.”(Dursunoğlu, 2009: 23)

“Arapça ve Farsça derslerinin kaldırılmasından bu yana Türkçeye Arapça ve Farsçadan sözcük girmemekte; aksine yaygın kullanım alanı bulamamış sözcükler kaybolmaktadır. Ancak son dönemlerde batı dillerinden çok sayıda sözcük, üstelik yazılışlarını koruyarak, Türkçeye akın etmektedir. Anlam ödünçlemesinin boyutları ise tahmin edilenin çok üstündedir.”(Eker, 2010: 179)

“Dilde, yabancı kökenli sözcüklerin önemli yer tutmasından çok, yabancı yoğunluğu tehlike oluşturabilir. Diller sınırsız üretim gücüne sahip olduğuna göre, ulusal kültürün korunması ve gelişimi için bu yabancı gramer şekillerinin yerine Türkçeleri yeğlemeli ve kullanılmalı; bunların karşılıklarının bulunmaması durumunda, üretim yoluna gidilmelidir.

...XIX yüzyılda Fransızca sözcüklerle başlayan batı dillerine ilişkin yabancı öğelerin oranında yükselme eğilimi vardır. Arapça ve Farsçadan 1000 yılda alınan sözcüklerin toplam sayısına yakın Fransızcadan sözcük Türkçeye, 100 yıldan az bir sürede girmiştir.”(Eker,2010: 181-182)

Yıllara göre yapılan araştırmalar dikkate alındığında dilimizde kullanılan ve Türkçe sözlükte yerini alan sözcük sayısının arttığı görülmektedir. Eker (2010: 182)’de 1998’e ait verileri, Dursunoğlu da (2009: 26) 2005’e ait bazı yabancı dillerden sözcük alınma sayıları Güncel Türkçe Sözlük’e göre şöyledir:

Diller	1998 Yılı	2005 Yılı
Arapça	6455	6463
Farsça	1361	1374
Fransızca	4702	4974
İngilizce	470	538

Bu tablodan da anlaşılacağı üzere Arapça ve Farsçanın etkisi azalmakla birlikte özellikle başta Fransızcanın ve İngilizcenin Türkçeyi etkileme oranında artış hız kesmeden devam etmektedir. Türkçenin yabancı dillerin etkisinden kurtarılması için yapılan dil devriminin gerekleri maalesef tam anlamıyla yerine getirilememekte, bundan dolayıdır ki Türkçede arzu duyulan, söylemde kalan sadeleşmenin/özleşmenin tersi yönünde bir

gidişat olduğu söylenebilir. Batı ülkeleri kendi dillerini korumak amacıyla çeşitli tedbirler alırken, bu konuda tam bir teslimiyet politikasıyla, yabancı sözcüklerin istilasına seyirci kaldığımız söylenebilir. Bu konu ile ilgili olarak araştırmacıların bazı tespitleri şunlardır:

“Avrupa ülkeleri, anadillerini yabancı öğelerden temizleme çalışmalarını bugün de titizlikle sürdürmektedir.

Türk dili, Batı dillerine göre, devrim sürecine çok geç girmiştir.

Türkçe, İslamiyet’i kabul etmemizden sonra, Arapçanın bilim dili, Farsçanın sanat dili olarak kabul edilmesi nedeniyle, giderek bu dillerin egemenliği altına girmiştir.

Prof. Dr. Doğan Aksan’ın yaptığı bir araştırmaya göre, İslamiyet’ten önce, Göktürkçedeki yabancı sözcük oranı % 1’in altında, Uygurcada eserlerin niteliklerine göre % 2-5 arasındadır. İslamiyet döneminin başlarında yazılan Kutadgu Bilig’deyse sözcük oranı % 2 dolaylarındadır. Bu oran zaman zaman % 1’in bile altına düşmektedir. Ne var ki, Türkçenin giderek özgürlüğünü yitirmesiyle, yabancı sözcük oranı 13. yüzyılda yazılan Atabetü’l Hakayık’ta % 20’ye, 15. yüzyıl eseri olan Mevlid’de % 26’ya, 15. yüzyıl şairi Baki’de % 65’e çıkmıştır. Bu oran Namık Kemal’de % 62, Şemsettin Sami’de % 64, Türkçeci Ziya Gökalp’te % 55’tir. (Aksan,1982; Aktaran, Koç, 1996)

Arif Nihad Asya “Kubbeler” adlı eserinde toplumun değişik kesimlerinin kullandığı dildeki yabancılaşmayı, o dönemde kullanılan sözcükleri sıklığına göre şu şekilde kategorilere ayırmıştır:

“Berberlerin ve Saç Meraklılarının Türkçesi: Alabros, alagarson, alamerikan, ondüle, frize, şampuan, briyantın, favori, bigudi vs...

Elektrikçilerin Türkçesi: Kontak, priz, duy, parazit, bobin, oparlör, kontör, monitör vs...

Siyasalçıların Türkçesi: Parafe, atafe, kordiplomatik, Sonekselans, Samajeste, antant, pakt, ultimatom, referandum, memorandum vs...

Yayın ve Basın Adamlarının Türkçesi: İtalik, broşür, abonman, fasikül, bülten, antet, manşet, anket vs...

Eğlence Alemlerinin Türkçesi: Piknik, fayvoklak, suvare, kavalıye, dam, gala, hodform, flört, angaje, gardenparti, koktelyparti vs...

Maliye ve Ticaret Adamlarının Türkçesi: Firma, kalite, fiş, prim, standart, paten, limited, enflasyon, deflasyon, eşantiyon vs...

Bunlar da Boy Tahsil Kurumlarının Türkçesi: Papyebüvar, stilo, doçent, laborant, bröve, lisansiye, agreje, asistan, dekan, branş, ordinaryüs, kurs, burs, paralel, terim, tempirm vs...

Şimendifercilerin Türkçesi: Sinyal, marşandiz, rötör, rampa, alarm, vagonli, bagaj, tender, alakart, traves, föydömarş, şeftren, gardfren, kruvazöman, restoran, peron, vagon, gişe, büfe, vaterkloze, ray, dray vs...

Şoförlerin Türkçesi: Vites, egzoz, karoseri, taksi, klakson, direksiyon, patinaj, viraj vs...

Mühendis ve Mimarların Türkçesi: Karkas, epuvantör, şantiye, şef, lojman vs...

Şehircilik ve Belediyecilik Türkçesi: Hol, parsel, tretuvar, bulvar, kanalizasyon, pasaj, numarotaj vs...

Poker Masalarının Türkçesi: Ruva, vale dam, rest, jokey, seans, pas vs...

Büfelerin, Ziyafetlerin ve Çilingir Sofralarının Türkçesi: Grado, dömisek, kokteyl, duble, fondip, alavotr vs...

Hekimlerin, Eczacıların ve Hastabakıcıların Türkçesi: Pansuman, kompres, kontgut, gonokok, sifilis, kriz, dilatator, tüberküloz, inalasyon, konsültasyon, klinik, poliklinik, vizite, reçete vs...

Modern Evlerle Bahçelerin Türkçesi: Platform, platband, teras, veranda, gardrop, birzbiz, etajer, tuvalet, konfor, möble, şömine, antre, vazo, biblo, lavabo vs...

Sporcuların Türkçesi: Profesyonel, amatör, lig, fikstür, final, rövanş, puan, alpinizm, kort, trampelen, pist, stad, stadyum, hipodrom, roşe, turne, raund, nakavt vs...

Fotoğrafların Türkçesi: Kamera, ekran, artistik, rötuş, kontrümiyer, kontrjur, flu, plak, şasipres, şasi, gren, alamtüt, enstantane, küvet, deklanşör, diyafram, poz, şambnuvar, emülsiyon, pozitif, negatif, vs...

Bobstillerin Türkçesi: Monşer, maşeri, pardon, milpardon, maparol, mafuva, dakor, helo vs...

Terzilerin Türkçesi: Krepbirman, eşarp, kapüşon, lutr, kimono, pompon, krepon, korse, kruvaze, kolye, şövalye, kaşkorse, dekolte, rönar, arjante, maskarete, buva, tela, vidala, krokodil, stil, lezar, truvakar vs...

Alafranga Geçinen Lokantaların Türkçesi: Porsiyon, şatobriyan, alartüs, rozbif, alakok, ordövr, marmölad, krema, peşmelba, omlet, kotletpane, kotlet vs...

Şen Neslin Türkçesi: Matine, partöner, boy, fan fin fon, kaman, Coni, grav, garav, vs...

Fakat ben seni arıyorum...söyle, sen nerdesin, ey benim Türkçem; benim kayıplara karışmakta olan zavallı Türkçem!..."

(Tercüman Gazetesi Yayınları, *Yaşayan Türkçemiz* 1, İstanbul, 1980, s.48-49)

Yazar, burada Türkçenin yozlaştırılmasına, yabancılaşmasına isyan ederek bu durumun Türkçeye zarar vermede olduğunun bilincinde olunmasını, buna bir çözüm bulunması gerektiğini, Türkçenin kaybolmaya itildiğini, Türkçenin Türkçe olmaktan çıktığını/çıkacağını yıllar önce tespit edip bizlere anlatıyor. Maalesef günümüzdeki dil ile ilgili gelişmeler bu tespitten pek farklı değildir. Dilde yabancılaşma günümüzde de aynı paralelde devam etmekte, basiretsiz bir şekilde yabancı sözcüklere olan hayranlığın bir sonucu olarak dilimiz maalesef kirletilmektedir.

b. Türkçede Sık Kullanılan Fransızca Kökenli Sözcükler

“*Fransız kalmak*” deyimini Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlükte “*Anlatılan bir konuyu anlayamamak; herhangi bir konudan uzak kalmak.*” anlamlarına gelir. Çalışmamızın özünü temsil eden ve adını veren “*Fransız kalmak*” deyimine paralel olarak, Türkçeye yabancılaşmanın / Fransız kalmanın yaşandığı yadsınamaz bir gerçektir. Bu bağlamda Tanzimat Döneminden itibaren özellikle Fransızca kökenli sözcük alımında artış olduğu gözlemlenmektedir. Türkçede son dönemlerde yabancı kökenli sözcüklerden özellikle sıkça kullanılan Fransızca kökenli sözcükler ve Türkçe karşılıkları şunlardır:

Abandone etmek	Bırakmak, vazgeçmek
Absürt	Saçma
Adapte olmak	Uymak, uyum sağlamak
Adisyon	Hesap
Afiş	Duvar ilanı
Akademi	Yüksekokul
Akademisyen	Öğretim elemanı
Akrobasi	Cambazlık
Alerji	Aşırı tepkime
Alkollü	İçkili
Alyans	Nişan yüzüğü
Ambiyans	Hava, ortam
Analiz	Çözümleme
Angaje etmek	İşe almak, iş vermek
Anons etmek	Duyurmak
Antipatik	Sevimsiz, soğuk, itici
Apse	Çıban
Asamble	Kurul
Asimilasyon	Özümleme
Asist	Yardım
Avans	Öndelik
Avantaj	Kazanım, üstünlük
Banliyö	Yörekent
Biftek	Izgara eti
Bisküvi	Kuru pasta çeşidi
Biyografi	Öz geçmiş
Bot	Küçük gemi

Botanik	Bitki bilimi
Branş	Kol, şube
Brifing vermek	Bilgilendirmek
Broşür	Kitapçık
Data	Veri
Defans	Savunma
Deşarj	İçini boşaltma
Deklarasyon	Bildiri
Deklare (etmek)	Bildirmek
Delege	Katılımcı, temsilci
Deplasman	Dış saha
Departman	Bölüm
Devalüasyon	Değer düşürümü
Difteri	Kuşpalazı
Dinamik	Çevik
Direkt	Doğrudan, aralıksız
Direktif	Yönerge
Direktör	Yönetmen
Diyabet	Şeker hastalığı
Diyet	Perhiz
Doküman	Belge
Döpiyes	Kadın giysisi
Dublaj	Seslendirme
Distribütör	Dağıtıcı
Editör	Yayımcı
Ege	Adalar Denizi
Egoizm	Bencillik
Egzersiz	Alıştırma
Ekarte (etmek)	Bir yana atmak, uzaklaştırmak
Ekip	Takım
Ekstra	En iyi, fazladan
Ekstre	Hesap özeti
Ekstrem	Aşırı
Eleman	Çalışan
Elimine etmek	Elemek

Empoze etmek	Dayatmak
Enstrüman	Çalgı
Entegrasyon	Bütünleşme, uyum
Entegre olmak	Bütünleşmek
Erozyon	Aşınma, kayma
Espri	İnce söz, nükte
Eşantiyon	Örnek
Eşarp	Başörtüsü
Favori	Gözde
Form	Şekil
Fors	Kuvvet
Fragman	Tanıtma filmi
Fren	Durdurma
Gaf	Hata
Global	Küresel, toptan
Garanti	Güvence
Gri	Kül rengi
İllegal	Yasa dışı
İmitasyon	Taklit
İpotek	Rehin
İzolasyon	Yalıtım
Jenerasyon	Nesil, kuşak
Jenerik	Tanıtma adı, tanıtma yazısı
Kabine	Bakanlar Kurulu
Kafe	Kahve ve yemek vb. ayaküstü yeme ve içme yeri.
Kalibraj	Çap ölçme, ayarlama
Kalifiye	Nitelikli
Kamufle etmek	Örtmek
Kanalizasyon	Lağım
Kanalize etmek	Yönlendirmek
Kapital	Sermaye
Karakter	Ayırt edici nitelik
Kariyer	Uğraşı, meslek, uzmanlık
Kasket	Başlık
Kaşkol	Boyun atkısı

Kolaj	Kesyap
Kolon	Direk
Komplikasyon	Karşılık
Komplö	Düzen, suikast
Komi	Hizmetli
Komünikasyon	İletişim
Kompleks	Karmaşık
Konfeksiyon	Giyim evi
Konsensüs	Uzlaşma
Konstrüksiyon	Yapı, yapım
Koordinasyon	Eş güdüm
Koordine	Düzgün, düzenli
Kortej	Alay, cenaze Alayı
Koton	Pamuk
Krep	İnce kumaş
Kristal	Billur
Kriter	Ölçüt
Kriz	Bunalım
Kronik	Süreğen, müzmin
Kuaför	Kadın -erkek güzellik salonu
Kuzen	Amca, dayı, teyze veya hala oğlu
Kültür	Ekin
Kürdan	İnce çöp
Lanse etmek	Öncelemek
Literatür	Edebiyat
Lojman	Konut
Lüks	Gösterişli
Makyaj	Yüz bakımı
Manikür	El tırnakları bakımı
Mantalite	Anlayış
Memorandum	Andiç, muhtıra
Mersi	Teşekkür etmek
Modernize etmek	Yenileştirmek
Monoton	Tekdüze
Montaj	Kurgu

Monte etmek	Kurmak, takmak
Müzişyen	Müzikçi
Nasyonalizm	Milliyetçilik
Natürel	Doğal
Nüans	Ayrıtı, ince ayırım
Objektif	Nesnel, tarafsız
Ofis	İş yeri, daire
Omlet	Çırpılmış yumurta yemeği
Operasyon	Dizi eylem, ameliyat
Optimist	İyimser
Organizasyon	Düzenleme
Otomotikman	Kendiliğinden
Panorama	Görünüm
Pantolon	Giysi
Partner	Eş, ortak
Pastörize	Mikroplardan arındırılmış
Patron	İşveren
Pedikür	Ayak tırnakları bakımı
Performans	Başarım
Personel	Kişiler, çalışanlar
Perspektif	Bakış açısı
Plaj	Kumsal
Politik	Siyasal
Pozisyon	Konum, durum
Pratik	Uygulama
Prestij	Saygınlık
Prezantasyon	Tanıtma
Prim	İkramiye
Primitif	İlkel
Problem	Sorun, mesele
Prodüksiyon	Yapım
Program	İzlençe
Promosyon	Özendirme
Provokatör	Kışkırtıcı
Provoke etmek	Kışkırtmak

Prömiyer	İlk gösteri
Pür	Temiz, tertemiz
Randevu	Buluşma için sözleşmek.
Referandum	Halk oylaması
Referans	Kaynak, tavsiye
Revize	Düzeltmek, yenilemek
Rezervasyon	Ayırtma
Ritm	Ahenk
Rölyef	Kabartma
Sabotaj	Baltalama
Sabote etmek	Baltalamak
Saten	Parlak, pamuklu kumaş
Sempatik	Sevimli, kanısıcak
Seramik	Çanak
Sezon	Mevsim
Site	Şehir
Skandal	Kepazelik, rezalet
Sos	Salça
Sosis	Sucuk
Statü	Sosyal konum, durum
Süet	Yumuşak deri türü
Sürpriz	Şaşırtı
Şampiyona	Bökelik
Şans	Talih
Şarj etmek	Doldurmak
Şifon	Şeffaf kumaş
Şoför	Sürücü
Tayyör	Kadın giysisi
Tekstil	Dokumacılık
Teknisyen	Teknikçi
Teras	Ayazlık
Trafik	Seyrüsefer
Triko	Örme
Tüberküloz	Verem
Tümör	Şiş

Tünel	Çevresi kapalı yol
Üniversite	Darülfünun
Vale	Eleman
Valiz	Çanta
Valör	Değer
Versiyon	Sürüm, yorum, uyarlama
Veteriner	Baytar
Villa	Köşk
Vitrin	Sergen

Sonuç ve Öneriler

Bu araştırmamızın neticesinde şu sonuç ve önerilere ulaşılmıştır.

1-Türkçe sözcük kullanımının yavaşlaması ve yabancı sözcük kullanımındaki artış dilde birlik açısından olumsuzluk teşkil etmektedir.

2-Batı hayranlığı, taklitçilik ve bunun sonucunda gereksiz yere yabancı sözcük kullanımını dilimizin, kültürümüzün iletişim gelişimini olumsuz yönde etkilemektedir.

3- Dil devrimi ile dilde sadeleşme yapıyoruz derken, Arapça ve Farsçanın yerine Batı kaynaklı yabancı sözcük kullanımındaki artış, Dil devriminin özüne yönelik tezat oluşturmaktadır.

4- Dilde özleşme/sadeleşme hareketleri şekil değiştirerek dilde tasfiyecilik hareketine dönüşmektedir. Bu durum dile yabancılaşmayı beraberinde getirmektedir.

5- Türkçe, Türk milletinin rengi, kokusu ve sesidir. Yabancı sözcük istilasıyla bu özelliklerini yitirme tehlikesiyle karşı karşıyadır.

6- Diller arasındaki sözcük alışverişine tümüyle engel olmak mümkün değildir. Yapılacak şey dilin ifade gücünün artırılması ve yabancı sözcük akış hızının kesilmesidir.

7- Köken itibarıyla nereden gelirse gelsin, Türkçeleşmiş sözcükler ve Türkçemizde yaşayan sözcükler bizindir. Onu söküp atmak Türkçeye zarar verir.

8- Dilimizin sadeleşmeden ziyade Türkçeleştirilmesine gereksinim vardır.

9- Dilimizin bağımsızlığına kavuşturulması gerekir.

10- Bir milletin dili tarih boyunca akıp gelen fikir, kültür, din, örf, adet ve yaşam tecrübelerinin sözcüklere yansımından oluşur ve gelişir. Dili, bu tarihi oluşum ve gelişimden koparmak ona yapılabilecek en büyük kötülüklerden birisi olacaktır.

11- Türkçe soylu bir milletin dilidir. Sözcükleri, çekimleri, söz varlığı, düzeni belli bir kökten gelir, sahte, uydurma, yapay sözcükler onun dokusuyla uyuzmaz.

12- Küreselleşen dünyada insanlar ve toplumlar birbirlerinden etkilenmektedir. Örf, adet, ahlak, dini yaşam, eğitim ve güzel sanatlar kısacası her alanda bu durum kendisini

hissettirmektedir. Bu durumun en büyük belirtisi iletişim dilinde kullandığımız sözcüklerdir.

14- Türkçe, yabancı sözcük istilasına uğraması sonucu özünden uzaklaşmakta, millî duyuş ve düşünüş gerçekleştirememekte, üç kuşak arasında iletişim kurulamamakta ve kuşaklar birbirini anlayamamakta, bundan dolayı yazı ve konuşma dilimizde bir nevi “Türkçeye Fransız kalma” durumu ortaya çıkmaktadır. Bu yüzden millî vasfını kaybetme tehlikesiyle karşı karşıya kalan ve karma dil olmaya giden bir Türkçe tablosu karşımıza çıkmaktadır.

15- Yabancı sözcüklerin dilimize geçişi makul ölçülerde ve gereklilik hallerinde olmalıdır.

16- Halkın sık kullandığı ve günlük yaşamda çokça kullanılan Türkçeleşmiş yabancı sözcükler Türkçenin özüne uygun şekilde kullanılmalıdır.

17- Yabancı dillerden alınan sözcüklere Türkçe karşılıklar bulunmalı ve bunların kullanımını yaygınlaştırılmalıdır.

18- Telaffuzdaki yabancılaşmanın önüne geçilmelidir.

19- Okullarda okutulan ders kitaplarında kullanılan dilin mümkün olduğu kadar yabancı sözcüklerden arındırılmasına dikkat edilmelidir.

20-Bütün öğretmenlerin özellikle Türkçe ve Türk dili ve edebiyatı öğretmenlerinin konuşma ve yazmada kullandıkları dilin yine öz Türkçe olmasına ders öğretmenlerince dikkat edilmeli ve gerektiğinde aksi kullanımlar düzeltilmelidir.

21-Basın ve yayın organlarının kullandıkları dilde mümkün olduğunca eğitici bir rol oynamalarına ve Türkçemizi korumalarına özen göstermeleri gerekir.

22-Türk Dil Kurumu, kuruluş amaçları doğrultusunda Türk dilinin korunması ve geliştirilmesi görevini en iyi şekilde yerine getirmek suretiyle, yabancı sözcüklere karşı Türkçe sözcükler bulma çalışmalarına yoğun bir şekilde devam etmeli, bunların benimsenmesi konusunda toplum ile eş güdüm içerisinde hareket etmelidir.

23-*Türk Dili Koruma Kanunu* çıkarılarak, Türkçenin kirlenmesine izin verilmeyip korunmasının sağlanması gerekir.(Bulut, 2008: 389)

24-Öğretmenler derslerinde toplumda sıkça kullanılan yabancı sözcüklerin Türkçe karşılıklarına öğretici oyun niteliğindeki etkinliklerde yer vermelidir.

25-Kurum-kuruluş ve iş yerlerine ad verilmesinde Türkçe sözcüklerin kullanımını teşvik edilmeli ve bu konuda toplumun bilinçlendirilmesi sağlanmalıdır.

Kaynakça

Akkaya, M. (2006). Dil ve Kültür Bağlamında Nermin Uygur’un Felsefe Anlayışı. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Aksan, D. (1995). Her Yönüyle Dil (Ana Çizgileriyle Dilbilim). 1.cilt, (5.Baskı). Ankara
- Aksan, D. (1987). Her Yönüyle Dil-1. Ankara.
- Aksan, D. (1979). Her Yönüyle Dil- Ana Çizgileriyle Dil Bilim. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Aksan, D. (1982). Her Yönüyle Dil 3. Ankara.
- Argunşah, H. (2001). Ömer Seyfettin’in Bütün Eserleri, Makaleleri I. İstanbul: Dergah Yayınları.
- Banguoğlu, T. (1990). Türkçenin Grameri. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Bozdoğan, A. (2007). “Birinci Yeni Lisan Makalesini Millî Edebiyat Akımının Bildirgesi Olarak Okumak”. Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi,11/2, 251-266 s.
- Börekçi, M. (2009). Türkiye Türkçesinde Yapı ve İşlev Bakımından Sözcükler, Erzurum: Eser Ofset Matbaacılık.
- _____ (2006). “Atatürk-Dil ve Kültür”. A. Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, Sayı 31, Erzurum.
- Bulut, M. (2008). 1996, 2000 ve 2005 Türk Dil Kurumu Yazım Kılavuzlarının Karşılaştırılması. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Cevizci, A. (2000). Felsefe Sözlüğü. İstanbul: Paradigma Yayınları.
- Chomsky, N. (1957). Syntactic Structures. The Hague: Mouton, s/p.13.
- Dursunoğlu, H. (2009). Türkiye Türkçesi Yazım Bilgisi. Ankara: Vizyon Yayınevi.
- Eker, S. (1998). Çağdaş Türk Dili (6.baskı). Ankara: Grafiker Yayınları.
- Ergin, M. (1977). Türk Dil Bilgisi. İstanbul: Minnetoğlu Yayınları.
- Ergin, M. (1999). Türk Dil Bilgisi. Bayrak Basım/Yayın/Tanıtım, İstanbul, s.l.
- Göğüş, B. (1993). İlköğretim Okullarında Türkçe Öğretimi ve Sorunları. Türk Eğitim Derneği Yayınları, 11. Öğretim Toplantısı. Ankara: Şafak Matbaacılık .
- Günay, V. Doğan (2004). Dil ve İletişim. Multilingual, İstanbul.
- Han, T. (2008). Kültürlerarası İletişim ve Diyalogun Gelişiminde Dil Öğretiminin Katkısı, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Hartmann, R.R.K., Stork, F.C. (1972). Dictionary of Language and Linguistics. New-york-Toronto, John Wiley & Sons.

Kaplan, M. (1998). *Kültür ve Dil*. İstanbul: Dergah Yayınları.

Korkmaz, R. ve diğerleri. (2009). *Yeni Türk Edebiyatı El Kitabı*. (5.Baskı). Ankara: Grafiker Yayınları.

Korkmaz, Z. (1991). *Atatürk ve Türk Dili: Belgeler*. Ankara: Türk Dil Kurumu.

Parlatır, İ. (1985). "Genç Kalemler Hareketi İçinde Ömer Seyfettin", *Doğumunun Yüzüncü Yılında Ömer Seyfettin*. Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi Yayınları. s. 87-111.

Rıfat, M. (1983). *Dilbilim ve Göstergibilim Kuramları*. İstanbul.

Saussure, F. (1976-1978). *Genel Dilbilim Dersleri I- II*. Ankara.

Saussure, F. de. (1980). *Genel Dilbilim Dersleri I*. Ankara: TDK Yayınları.

Tercüman Gazetesi Yayınları (1980). *Yaşayan Türkçemiz 1*. İstanbul.

Tercüman Gazetesi Yayınları (1980). *Yaşayan Türkçemiz 2*. İstanbul.

Tercüman Gazetesi Yayınları (1980). *Yaşayan Türkçemiz 3*. İstanbul.

Toparlı, R. (1992). *Türk Dili*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Yayınları.

Uygur, N. (2006). *Kültür Kuramı*, İstanbul: YKY.

Web:http://www.kongar.org/medyanotu/388_Yabanci_Sozcukler.php/erişim tarihi:22.06.2011

Web:<http://www.tdk.gov.tr/TR/Genel/BelgeGoster.aspx?> /Erişim tarihi:22.06.2011

Web:<http://www.atam.gov.tr/index.php?Page=FikirDusunceler&IcerikNo=50>. Erişim tarihi:22.06.2011